

การพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ตำบลโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์

STRENGTH DEVELOPMENT OF ORGANIC AGRICULTURAL COMMUNITY ENTERPRISES IN KHOK TAKHIAN SUBDISTRICT KABCHEING DISTRICT SURIN PROVINCE

ทรงกลด พลพวก^{1*}, นวรัตน์ นิธิชัยอนันต์², ธราธร ภูพันเชื้อ³ และ วิมลกานต์ นิธิศิริวิศกุล⁴
SONGKLOT PHONPHUAK^{1*}, NAVARAT NITHICHAANAN², THARATHORN PUPUNCHERK³
and WIMONKRAN NITHISIRIWATKUN⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ตำบลโคกตะเคียนอำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ใช้รูปแบบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมสนทนากลุ่ม กลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 20 ราย โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ตำบลโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยกระบวนการมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก และจัดเวทีการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลโคกตะเคียนมีการดำเนินงานกลุ่ม แบ่งเป็น 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม 2) ด้านการผลิต 3) ด้านการตลาด 4) ด้านการมีส่วนร่วม 5) ด้านการเงิน และ 6) ด้านผู้นำ โดยมีปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับกลยุทธ์บริหารจัดการไม่ชัดเจนทั้งการผลิต การจำหน่าย และการจัดทำบัญชี ทั้งนี้ศักยภาพการผลิตยังไม่ได้มาตรฐาน ขาดข้อมูลการวางแผนการดำเนินงาน ซึ่งจากปัญหาอุปสรรคดังกล่าวมีแนวทางในการพัฒนาเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งของกลุ่มคือ 1) การพัฒนาร่วมกับกลุ่มภายใน โดยการพัฒนาผู้นำและสมาชิกให้มีความรู้ความสามารถ และ 2) การพัฒนาร่วมกับกลุ่มภายนอก โดยการสร้างเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ทั้งด้านการผลิต การตลาดและการบริหารจัดการ ไปสู่การสร้างกลยุทธ์เพื่อพัฒนากลุ่มให้เกิดความเข้มแข็ง โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของสินค้าและมีมาตรฐาน

คำสำคัญ : การพัฒนาความเข้มแข็ง ; เกษตรอินทรีย์ ; วิสาหกิจชุมชน

¹⁻⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, Assistant Professor, Faculty Of Management Sciences, Surindra Rajabhat University

* Corresponding Author. Email : songklot.p@sru.ac.th

Received: Oct 30, 2024, Revised: Dec 6, 2024, Accepted: Dec 9, 2024

ABSTRACT

This research aimed to develop the strength of the organic agricultural community enterprises in Khok Takhian Subdistrict, Kap Choeng District, Surin Province. The research used qualitative research methods, including in-depth interviews and focus group discussions. Target groups or key informants are 20 people, using purposive selection, consisting of the organic agricultural community enterprise groups in Khok Takhian Subdistrict, Kap Choeng District, Surin Province. Data were collected through participatory processes, interviews, and focus group discussions. Data were analyzed using content analysis.

The research results found that

The organic agricultural community enterprise group in Kok Takhian Subdistrict has group operations divided into 6 areas: 1) group management, 2) production, 3) marketing, 4) participation, 5) finance, and 6) leadership. There are problems and obstacles regarding unclear management strategies for production, distribution, and accounting. In addition, the production potential is not up to standard and there is a lack of information for planning operations. The development guidelines for strengthening the group are: development with the internal group by developing leaders and members to have knowledge and skills, and development with the external group by creating a network to exchange knowledge in production, marketing, and management to create strategies for developing the group to be strong by taking into account safe and standard products.

Keywords: strength development ; organic agricultural ; community enterprises

บทนำ

ชุมชนจึงเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ชุมชนชนบทได้รับเปลี่ยน การพึ่งพิงปัจจัยต่าง ๆ จากภายนอกชุมชน เป็นการพึ่งตนเอง ภายในชุมชนโดยอาศัยทุนของตนเองและทุนของชุมชน ซึ่งการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนนั้นจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่ดี มีรูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชุมชนบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงที่จะต้องมีการบริหารจัดการให้เป็นไปในทางสายกลาง ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ มีความพอประมาณ มีเหตุมีผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีภูมิคุ้มกันที่ดีต่อผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งต้องอาศัยความรู้ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ ไปใช้ในการวางแผนและดำเนินการ ทุกขั้นตอนเพื่อให้การพัฒนานำไปสู่ความเข้มแข็งและการพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน (อนุวัฒน์ คงสว่าง, 2562 : 1) การบริหารจัดการและการพัฒนาองค์กรชุมชน เพื่อให้มีความเข้มแข็ง และประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่องค์กรนั้นกำหนดไว้ โดยสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น กรมการพัฒนา

ชุมชน (2560) ได้อธิบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่มหรือ องค์กรชุมชน โดยใช้หลักการ 5 ก ไว้ดังนี้ ก ที่ 1 : กลุ่ม/สมาชิก ครอบคลุมถึงการรวมตัวกันของคนที่มีความสมัครใจ พร้อมทั้งให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มที่มีอาชีพเดียวกัน หรือประเภทอาชีพเดียวกันอย่างน้อย 5 คน ขึ้นไป ก ที่ 2 : กรรมการ หมายถึง กลุ่มคนซึ่งได้รับมอบหมายและเป็นตัวแทน จากสมาชิกให้บริหารกลุ่มนั้น ซึ่งกลุ่มจะมั่นคงและบรรลุผล เพียงใด ขึ้นอยู่คณะกรรมการที่ต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ก ที่ 3 : กฎ กติกา ระเบียบข้อบังคับกลุ่ม ควรทำ เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกันระหว่าง สมาชิกและคณะกรรมการ วิธีการอาจเป็นการร่วมกันร่างขึ้นมาเอง หรืออาศัยกฎหมายอื่นมารองรับ ก ที่ 4 : กองทุนของกลุ่ม อาจเป็นเงินหรือเครื่องมือ ที่ทำให้กิจกรรมของกลุ่มดำเนินการได้ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ที่มาของกองทุนได้แก่ ทุนจากการระดมทุนของสมาชิก ทุนจากภาครัฐ /เอกชน ทุนจากการ จัดกิจกรรม และทุนจากการกู้ยืม แบ่งเป็นแหล่งทุนภายในชุมชน และแหล่งทุนภายนอกชุมชน และ ก ที่ 5 : กิจกรรม เป็นสิ่งที่ สมาชิกกลุ่มร่วมกันปฏิบัติ เพื่อสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนและ

ชุมชนโดยมีการกำหนดเป็นแผนกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนั้น ความสำคัญของศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนยังถูกระบุ ในกลไกการพัฒนาประเทศตามหลักการประเทศไทย 4.0 ซึ่งอยู่ ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่มุ่งเน้น การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเครือข่าย โดยการทำให้ ชุมชนมีความเข้มแข็งที่ยั่งยืน คือสามารถบริหารจัดการชุมชนได้ ด้วยตนเอง สามารถแก้ปัญหาและสนองตอบความต้องการของ ชุมชนได้ด้วยตนเอง ด้วยการส่งเสริมให้ชุมชนหรือประชาชนใน ชุมชนทำงานร่วมกัน ดังนั้น ชุมชนจึงต้องมีการเรียนรู้และพัฒนา ตนเองให้เข้มแข็งพึ่งตัวเองได้ ทั้งนี้จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการ ที่ดี มีรูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชุมชน (ธัญญ์ชนก ทรัพย์เจริญ, 2566)

จังหวัดสุรินทร์เป็นหนึ่งในจังหวัดชายแดนของภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างที่มีชายแดนติดกับประเทศกัมพูชา มียุทธศาสตร์การบูรณาการงานชายแดนให้มีความเข้มแข็งและ ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้านในการส่งเสริม การค้าการลงทุนที่ตลาดการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา นอกจากนี้ ยังมียุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากโดยการใช้ทุน ทรัพยากรเป็นฐานในการพัฒนาโดยเฉพาะด้านเกษตรอินทรีย์ซึ่ง จังหวัดสุรินทร์ มียุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนเป็นจังหวัดนำร่อง การดำเนินงานด้านเกษตรอินทรีย์ โดยมีเป้าหมายพัฒนาจังหวัด เป็นเมืองแห่งเกษตรอินทรีย์ และมีการผลักดันด้านการรวมกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตร ในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมทั้งเพื่อสร้างงานสร้างรายได้ ร่วมกันของคนในท้องถิ่นและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของ ประชาชนให้ดีขึ้น ซึ่งอำเภอกาบเชิงเป็นหนึ่งในอำเภอของจังหวัด สุรินทร์ที่มีการสนับสนุนให้ประชาชนปลูกพืชผลเกษตรอินทรีย์ และได้เป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียง านพืชผลเกษตรอินทรีย์ โดยเฉพาะตำบลโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ แต่ อย่างไรก็ตามด้วยการดำเนินงานกันเองของคนในชุมชนที่ขาด ประสิทธิภาพ ทักษะการดำเนินงานการเป็นผู้ประกอบการให้ ศักยภาพมีความสามารถในการแข่งขันก้าวทันกับความสมัยใหม่ รวมทั้งเทคนิค วิทยาการและความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม มา พัฒนาและต่อยอดผลิตภัณฑ์การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ การเข้าถึง โอกาสทางการตลาด และการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเกษตร อินทรีย์ให้สามารถดำรงอยู่ได้กับสถานการณ์ของยุคสมัยใหม่ที่มี การเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาจึงเป็นผลทำให้ผู้ประกอบการ ท้องถิ่นประสบปัญหาและบางรายต้องล้มเลิกกิจการซึ่งส่งผล

กระทบต่อเศรษฐกิจฐานราก นอกจากนี้ปัจจุบันการดำรงชีวิตของ ผู้บริโภคมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นให้ความสำคัญกับการดูแล สุขภาพ การแสวงหาอาหารสุขภาพและปลอดภัยในขณะเดียวกัน ใส่ใจกับสิ่งแวดล้อมและหันมาบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์เพื่อ พัฒนาคุณภาพชีวิต และแนวโน้มของพฤติกรรมผู้บริโภคใน ปัจจุบันเน้นการดูแลสุขภาพและอาหารที่ปลอดภัยมากขึ้น จึงเป็น โอกาสของวิสาหกิจชุมชนที่จะสามารถขยายการเติบโตที่เพิ่มขึ้น แต่อย่างไรก็ตามปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี นวัตกรรม และการแข่งขันที่รุนแรง อีกทั้งปัญหาและอุปสรรคของกลุ่ม เกษตรอินทรีย์ เช่น ขาดการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง ผลผลิตสินค้าไม่ทัน กับความต้องการของตลาดและสินค้าเกษตรมีต้นทุนสูง

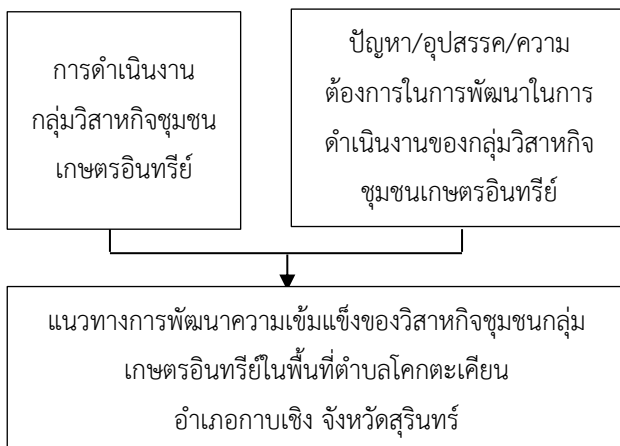
กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์โคกตะเคียน อำเภอ กาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ เป็นกลุ่มที่ประกอบด้วยสมาชิกที่มีอาชีพ ทำงานในเขตพื้นที่ใหญ่ เช่น กรุงเทพมหานคร และ บางส่วนประกอบอาชีพโดยการสารเคมีในการเพาะปลูกพืชซึ่งได้ ส่งผลกระทบและผลเสียต่อสุขภาพของคนในชุมชนต่อมา หน่วยงานภาครัฐได้สนับสนุนให้ชุมชนทำเกษตรอินทรีย์ตามปริญ ษาของพ่อหลวงรัชกาลที่ 9 เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่าง ยั่งยืน ด้วยสภาพแวดล้อมภายในบริบทชุมชนมีความเหมาะสมที่ จะทำเกษตรอินทรีย์จึงส่งผลให้กลุ่มได้เกิดการรวมสมาชิกร่วมกัน ตั้งแต่ปี 2560 เป็นต้นมา ประกอบกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้ให้การ สนับสนุนในด้านการหาช่องทางการจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ โดยมีสถาบันการศึกษาในจังหวัดสุรินทร์ โรงพยาบาล เทศบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ช่วยในเรื่องของสนับสนุนและกระจาย สินค้าในเรื่องของช่องทางการตลาดเพื่อให้เกิดการจำหน่าย ซึ่ง สอดคล้องตามนโยบายของภาครัฐตามวิถีสันติสุขภาพ ซึ่งผล การดำเนินงานที่ผ่านมาสามารถสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกในการ เลี้ยงชีพและพึ่งพาตนเองได้ในระดับหนึ่ง แต่เนื่องจากกลุ่มได้รับ การสนับสนุนทั้งทางด้านความรู้ ปัจจัยการผลิต เงินทุนที่มีจำนวน น้อย จึงทำให้วิสาหกิจชุมชนไม่เข้มแข็งและดำเนินกิจการได้ไม่ ต่อเนื่อง ดังนั้น เพื่อเป็นการขับเคลื่อนเกษตรกรผู้ผลิตให้มีการ พัฒนาคุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางอาหาร ตลอดจน เป็นการสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานของกลุ่มให้มีความ ยั่งยืน จึงสนใจที่จะศึกษาพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ตำบลโคกตะเคียนอำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ เพื่อเป็นแนวทางในการนำข้อมูลสารสนเทศมา เป็นแนวทางในการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตร อินทรีย์ให้มีความเข้มแข็งในด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ทั้งด้าน

การผลิตที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่าง
ลงตัว พัฒนาเป็นอาชีพและสารสร้างรายได้ที่มั่นคงให้กับ
ครัวเรือนและชุมชนได้จำนวนมากต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตร
อินทรีย์ในพื้นที่ตำบลโคกตะเคียนอำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์

กรอบแนวคิดการวิจัย



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน
กลุ่มเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ตำบลโคกตะเคียนอำเภอกาบเชิง
จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative
Method) แบบมีส่วนร่วม รวบรวมข้อมูลโดยการวิจัยเอกสาร
การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์แบบ
มีส่วนร่วม โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน
ดังต่อไปนี้

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มวิสาหกิจ
ชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัด
สุรินทร์ ประกอบด้วย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่บ้าน
โนนทอง และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตผักอาหารปลอดภัยโคเค

เคียน จำนวน 20 คน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมการสัมภาษณ์
และจัดเวทีการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้
ได้มาซึ่งข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ด้านการดำเนินงาน
กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ ประกอบด้วยด้านการบริหาร
จัดการกลุ่ม ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการมีส่วนร่วม ด้าน
การเงิน และด้านผู้นำ ตลอดจนปัญหา อุปสรรค และความ
ต้องการในการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่ม โดยการสัมภาษณ์
จากประธานกรรมการ และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตร
อินทรีย์โคกตะเคียน

2. การสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) โดยการ
กำหนดประเด็นคำถามจากการนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบ
เชิงลึกมาจัดเป็นระบบกลุ่มข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อได้ข้อมูลที่เป็น
แนวทางในการตั้งประเด็นคำถามสำหรับการจัดสนทนากลุ่ม
เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว (SWOT) จุดแข็ง จุดอ่อน
โอกาส และอุปสรรค เพื่อหาแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งของ
กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์โคกตะเคียน

3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ การวิจัยครั้งนี้
ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ตามรูปแบบ
การตรวจสอบเชิงสามเส้า หรือรูปแบบการเปรียบเทียบข้อค้นพบ
เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือไว้ (ทวีศักดิ์ นพเกสร, 2548) ดังนี้

3.1 ความเที่ยงตรง (Validity) โดยตรวจสอบความตรง
เนื้อหา ว่าแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นมานั้นได้เนื้อหา (Content
validity) ว่าครบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ นอกจากนี้ยังมี
การตรวจสอบความตรงตามโครงสร้าง (Construct validity)
โดยตรวจสอบว่าแบบสัมภาษณ์ตรงตามแนวคิดและทฤษฎีที่ได้
กำหนดไว้หรือไม่

3.2 ความยากง่าย (Difficulty) โดยตรวจสอบความยาก
ง่ายของภาษาที่ใช้ เพื่อให้ได้แบบสัมภาษณ์ที่เหมาะสมกับกลุ่ม
ตัวอย่าง

3.3 ความหมายในการวัด (Usability) จากการ
ตรวจสอบเบื้องต้นด้วยผู้ทำการวิจัยเอง

จากนั้นได้นำแบบสัมภาษณ์ เสนอขอพิจารณาจริยธรรม
การวิจัยในมนุษย์ เมื่อผ่านการตรวจสอบจริยธรรมในมนุษย์แล้ว
ก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บ
รวบรวมข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ หลังจาก

นั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ รวบรวมข้อมูลจากหลายวิธีด้วยกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์และเพียงพอสำหรับการวิจัย จำเป็นต้องใช้ข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร และการสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ รวมทั้งการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยจึงทำการเก็บรวบรวมข้อมูลใน 2 วิธี ดังนี้

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) โดยการศึกษา ค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย เอกสารด้านวิชาการ รายงานการวิจัย บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง และแหล่งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่

2. การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นการเก็บข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการ ดังนี้ 1) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม 2) ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) และ 3) ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

โดยก่อนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากนั้นจึงได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพแบบมีส่วนร่วม โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์จากแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ SWOT และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยนำมาวิเคราะห์ ถอดเทปบันทึกการสนทนากลุ่มแล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหาโดยการจัดกลุ่มเนื้อหาหลักที่มีความสอดคล้องใกล้เคียงกัน ตัดข้อมูลที่ซ้ำซ้อนออก แล้วนำเสนอผลในเชิงบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

การดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ ตำบลโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์

1. ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม จากการสัมภาษณ์ พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลโคกตะเคียนมีการบริหารจัดการ ส่งเสริมเพิ่มทักษะองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการ ตามโครงสร้างของกลุ่ม ทำให้ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมด้านต่าง ๆ เช่น พัฒนาศักยภาพสมาชิกให้เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของวิสาหกิจเกษตรอินทรีย์ภายในชุมชน “มีการแบ่งหน้าที่กันทำตามความถนัดและตามหน้าที่ของคณะกรรมการที่ได้เลือกตั้งขึ้นมา จึงทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีรูปแบบของความเป็นองค์กรที่ชัดเจน ทำให้หลายภาคส่วนสนใจให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง” (ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์, สัมภาษณ์, เมษายน 2567)

2. ด้านการผลิต จากการสัมภาษณ์พบว่า กิจกรรมการผลิตนั้น อาศัยการจัดพื้นที่ของประธานกลุ่มในการเป็นแหล่งที่ตั้งสำหรับการทำเกษตรอินทรีย์ โดยมีการสอนการทำปุ๋ยหมัก การปลูกผักแบบปลอดสารเคมี และมีการทำเป็นฐานการเรียนรู้แต่ละด้าน เพื่อให้ชุมชน และผู้ที่สนใจได้เข้าเรียนรู้ เป็นแหล่งอบรมพัฒนาความรู้ สำหรับชุมชนและหน่วยงานภายนอกที่สนใจ “กลุ่มมีการสอนการทำปุ๋ยหมัก การปลูกผัก และมีการเลี้ยงสัตว์ โดยเน้นปลอดสารเคมี เพื่อให้สอดคล้องกับการเป็นเกษตรอินทรีย์” (ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์, สัมภาษณ์, เมษายน 2567)

3. ด้านการตลาด กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ในตำบลโคกตะเคียน ส่วนใหญ่จำหน่ายผลผลิตให้กับโรงพยาบาลในจังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ โรงพยาบาลกาบเชิง โรงพยาบาลปราสาท และโรงพยาบาลสุรินทร์ นอกจากนี้ยังมีการจำหน่ายผ่านช่องทางตลาดนัด ได้แก่ ตลาดเขียวในจังหวัดสุรินทร์ และชุมชนใกล้เคียง นอกจากนี้มีการพัฒนาองค์ความรู้ พัฒนาช่องทางการจำหน่าย การโฆษณาประชาสัมพันธ์ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพในการตลาดต่างประเทศ เนื่องจากมีเขตชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน คือ ประเทศกัมพูชา จึงทำให้มีโอกาสในการที่จะขยายการตลาดออกสู่ประเทศเพื่อนบ้าน อีกทั้งการพัฒนาประสิทธิภาพในการขายสินค้าเพื่อการขยายกิจการ “เป็นรูปแบบของการตลาดนำการผลิต มีการสั่งสินค้าจึงมีการผลิตสินค้า ปัจจุบันมีการขายผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ตามยุคสมัยและพยายามส่งเสริมการตลาดต่างประเทศให้กว้างไกลมากยิ่งขึ้น เพราะต้องการให้วิสาหกิจชุมชนในพื้นที่มีรายได้เพิ่มมากขึ้น” (ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์, สัมภาษณ์, เมษายน 2567)

4. ด้านการมีส่วนร่วม จากการสัมภาษณ์พบว่า สมาชิกในกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์นั้นส่วนใหญ่มีองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญด้านการเกษตรเป็นอย่างดี มีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในองค์กรโดยการพึ่งพาอาศัยกันภายในวิสาหกิจชุมชน รวมถึงมีการรักษาองค์ความรู้ภายในองค์กรและถ่ายทอดไปสู่สมาชิกกลุ่มภายในวิสาหกิจได้เป็นอย่างดีโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น และมีการนำเสนอความคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์จากกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ในการช่วยพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของตนเองโดยใช้วัตถุดิบที่ได้จากท้องถิ่นภายในชุมชนเพื่อลดต้นทุนในการผลิต รวมถึงการนำแรงงานสมาชิกภายในชุมชนมาร่วมกันผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นการมีส่วนร่วมและการสร้างงานให้แก่คนในชุมชน

“สมาชิกเป็นคนในชุมชนหรือครอบครัวเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ จึงมีการพึ่งพาอาศัยกันหลายรูปแบบ สมาชิกที่มีความรู้ในการผลิตจะถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกคนอื่นหรือลูกหลานตนให้สานต่อความรู้เดิมที่มีในชุมชน สมาชิกคนที่ไม่มีความถนัดทางด้านการผลิตก็จะนำสรรหาวัตถุดิบในชุมชนหรือพื้นที่ตนเองเข้ามาขายให้กับกลุ่มเพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิตลง” (ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์, สัมภาษณ์, เมษายน 2567) แต่ในส่วนของการทำเกษตรอินทรีย์นั้นยังมีข้อจำกัดอยู่บ้าง แต่สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการที่จะพัฒนากลุ่มให้มีความเข้มแข็งโดยการเข้าร่วมอบรมเพื่อพัฒนาความรู้เกี่ยวกับกระบวนการขั้นตอนการทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากทางกลุ่มวิสาหกิจเป็นอย่างดี แต่ก็มีข้อจำกัดคือ การสื่อสาร และการแสดงออก

“การสื่อสาร การพยายามของสมาชิกให้ความรู้ดีแต่ไม่ค่อยกล้าแสดงออก”(ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์โคกตะเคียน, สัมภาษณ์, เมษายน 2567)

5. ด้านการเงิน สำหรับแหล่งเงินทุนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ ได้มาจาก 2 แหล่ง คือ จากแหล่งทุนภายนอก โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน และการระดมทุนในกลุ่มจากการลงหุ้นส่วนของสมาชิกในการผลิตสินค้าในนามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ ซึ่งจะมีการประชุมและปันผลกำไรให้แก่สมาชิกตามสัดส่วนของหุ้นที่ได้ลงไว้

“เรื่องเงินเรามีส่วนหนึ่งมาจากหน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุน และส่วนหนึ่งมาจากกองกลางของกลุ่ม” (เหรียญก

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์โคกตะเคียน, สัมภาษณ์, เมษายน 2567)

จากการเพิ่มขึ้นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ ซึ่งมีคนในชุมชนได้ให้ความสนใจทำให้มีหน่วยงานจากภาครัฐและภาคเอกชนมาให้ความรู้และสนับสนุน ส่งผลให้มีปริมาณเงินหมุนเวียนในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพิ่มมากขึ้น แต่ในส่วนของการจัดทำระบบบัญชีที่มีการคำนวณต้นทุนการผลิตอย่างถูกต้องแม่นยำและการกำหนดราคาสินค้าเพื่อให้มีความเหมาะสมกับตลาดยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร

“กลุ่มใช้เงินทุนของสมาชิกเป็นหลักในการดำเนินงานตั้งแต่ก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน และมีบางส่วนที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ กลุ่มมีระบบการบัญชีอย่างง่าย แต่ตรวจสอบได้ มีการคำนวณต้นทุนการผลิตเพื่อไม่ให้สมาชิกกลุ่มขาดทุนและสามารถเป็นตัวกำหนดราคาขายให้กับสมาชิกได้อีกด้วย” (เหรียญกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์โคกตะเคียน, สัมภาษณ์, เมษายน 2567)

6. ด้านผู้นำ จากการสัมภาษณ์ลักษณะการทำงานและการบริหารงานของผู้นำกลุ่ม พบว่า ประธานกลุ่มมีลักษณะของความเป็นผู้นำกลุ่ม กล้าคิด และตัดสินใจ โดยยึดการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มเป็นหลัก ให้ความสำคัญกับการบริหารงานอย่างมีส่วนร่วม โดยมีการจัดประชุมกลุ่ม เพื่อให้เกิดการสื่อสารที่เข้าใจตรงกัน และเป็นต้นแบบในความเสียสละในการปฏิบัติหน้าที่เป็นประธานกลุ่ม ดังเช่น

“ลักษณะการทำงานของที่นี่เป็นการทำแบบงานพี่น้อง มีการพบปะพูดคุยกันตลอดเพื่อให้มีความเข้าใจตรงกัน”(สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์โคกตะเคียนคนที่ 1, สัมภาษณ์, เมษายน 2567)

“เขารับฟัง และมีการจัดการประชุมตลอดโดยประธานกลุ่มเป็นผู้ฟังที่ดี และมีความเสียสละเป็นอย่างมาก”(สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์โคกตะเคียนคนที่ 2, สัมภาษณ์, เมษายน 2567)

“ประธานกลุ่ม กรรมการกลุ่มและสมาชิกจะมีการประชุมหรือพูดคุยกันตลอดเวลา มีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้อะไรใหม่ ๆ เช่นประธานได้ความรู้ใหม่มาจะมาถ่ายทอดให้กับสมาชิก หรือสมาชิกมีความต้องการพัฒนาตนเองในด้านใด ประธานกลุ่มจะหาโครงการหรือประสานกับ หน่วยงานภาครัฐในการขอเข้าร่วมอบรม” (สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์โคกตะเคียนคนที่ 3, สัมภาษณ์, เมษายน 2567)

ปัญหา/อุปสรรค/ความต้องการในการพัฒนาในการดำเนินงานของกลุ่ม

1. ปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินงานกลุ่ม พบว่า

1) ในส่วนของกลยุทธ์การดำเนินงานเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งนั้นยังขาดกลยุทธ์ในการบริหารจัดการที่มีความชัดเจนทั้งในเรื่องของการผลิต การจำหน่าย และการจัดทำบัญชีที่เป็นระบบ

2) สมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ เป็นข้อจำกัดในบางกิจกรรมที่ต้องใช้แรงงาน และการใช้เทคโนโลยี ซึ่งปัจจุบันเทคโนโลยีนั้นมีความจำเป็นและสำคัญอย่างมาก

3) ศักยภาพการผลิต พบว่า ไม่สามารถทำได้ตามมาตรฐานสากล เพราะปัจจัยและกระบวนการผลิตมีลักษณะเป็นท้องถิ่น ขาดข้อมูลในการวางแผนให้มีประสิทธิภาพการดำเนินกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนยังขาดความต่อเนื่อง

4) ผู้นำ ยังขาดความรู้หรือทักษะทางด้านการบริหารจัดการ ทั้งด้านการบริหารจัดการผลิต การบริหารจัดการสมาชิก การบริหารจัดการการเงิน และการวางแผนทางด้านการบริหารธุรกิจที่เพียงพอ และการปรับตัวให้ทันต่อยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลง

2. ความต้องการในการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่ม

จากปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการกลุ่มจะเห็นว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ยังขาดกลยุทธ์การดำเนินงานเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งโดยสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ทำให้มีข้อจำกัดในการใช้แรงงานและการใช้เทคโนโลยี มาตรฐานการผลิตยังขาดความเป็นสากล ผู้นำยังขาดทักษะทางด้านการบริหารจัดการรอบด้าน ซึ่งจากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มและผู้นำชุมชน พบว่า มีความต้องการเสริมสร้างศักยภาพแก่วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งคือ การพัฒนาทักษะและทัศนคติของผู้นำ ทักษะการทำงานของสมาชิก ความสามารถในการหาแหล่งเงินทุน การบริหารเงินทุน ตลอดจนการพัฒนาอุปกรณ์เครื่องมือการผลิตที่ทันสมัย โดยการให้การสนับสนุนของภาครัฐในการให้อบรมให้ความรู้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ให้รู้จักสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า นำเอาจุดเด่นของท้องถิ่นมาทำให้เกิดเอกลักษณ์และสามารถบริหารจัดการกลุ่มได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

แนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ตำบลโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์

จากการสนทนากลุ่มร่วมกับประธานและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์โคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ สามารถสรุปเป็นแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนได้ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์โคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์

จากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยสามารถสรุปแนวทางการพัฒนาได้เป็น 3 แนวทาง คือ

1.1 แนวทางการพัฒนาร่วมกับกลุ่มภายใน ได้แก่ การพัฒนาบุคลากรทั้งผู้นำ และสมาชิกกลุ่ม โดยการพัฒนากะผู้ทำให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่ม การบริหารสมาชิก โดยสามารถวางแผนเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยการสร้างองค์ความรู้จากการทบทวนความเปลี่ยนแปลงจากการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง การประเมินผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง ให้สมาชิกได้ตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ ว่ามีผลกระทบต่อชุมชนอย่างมาก หากไม่มีการปรับตัว หรือเตรียมรับมือให้ทันทั่วทั้ง และ การสังเคราะห์องค์ความรู้ให้ทันสมัย มีการพัฒนาความรู้ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการ สำหรับการพัฒนาศักยภาพ โดยการส่งเสริมสนับสนุนการอบรมเพื่อให้ความรู้ในด้านการจัดทำเกษตรอินทรีย์ และมีการสร้างขวัญและกำลังใจที่เหมาะสม

1.2 แนวทางการพัฒนาร่วมกับกลุ่มภายนอก ได้แก่ การพัฒนาความรู้ ความสามารถในด้านผลิตภัณฑ์ และการบริหารจัดการ ประกอบด้วย การสร้างเครือข่ายกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยมีการสร้างองค์ความรู้เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่ม การมีอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย นอกจากนี้ การมีเครือข่ายชุมชน/ผู้ประกอบการ ที่มีการส่งต่อการผลิตหรือวัตถุดิบ ตลอดจนการมีเครือข่ายหน่วยงานในส่วนราชการที่สร้างองค์ความรู้และให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ และที่สำคัญคือการสร้างความมีส่วนร่วมและคืบประโยชน์ให้แก่ชุมชน โดยการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ทั้งคนในชุมชน วัด ศูนย์รวมชุมชน ตลอดจนโรงเรียน โดยการส่งมอบความรู้ มีการแจ้งหรือประกาศให้ทราบเกี่ยวกับความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์ให้ทุกคนในชุมชนได้รับรู้เท่ากัน ส่วนการแบ่งปันความรู้ในโอกาสต่างๆ มีลักษณะไม่จำกัดรูปแบบ และไม่เน้นความเป็นทางการ

1.3 แนวทางการพัฒนาทางด้านการตลาด โดยหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนร่วมให้การสนับสนุนการพัฒนาองค์ความรู้ เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเกษตรอินทรีย์ การแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม พัฒนาช่องทางการจำหน่ายทุกช่องทาง ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางออนไลน์เพื่อให้เกิดการเข้าถึงที่สะดวกรวดเร็ว และประหยัดค่าใช้จ่าย รวมถึงการให้ความรู้ช่องทางการจำหน่ายสินค้าในการตลาดต่างประเทศ เนื่องจากชุมชนมีเขตชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน คือ ประเทศกัมพูชา จึงทำให้มีโอกาสนในการที่จะขยายการตลาดออกสู่ประเทศเพื่อนบ้าน

2. การสร้างรูปแบบกลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์เพื่อนำไปสู่การสร้างเสริมความเข้มแข็ง

คณะผู้วิจัยได้สรุปรูปแบบกลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์เพื่อนำไปสู่การสร้างเสริมความเข้มแข็งในรูปแบบของคำว่า “SPRIT” โดยที่อักษรภาษาอังกฤษในแต่ละตัวแทนความหมาย ดังนี้

S แทน Standard และ Safety ได้แก่ การผลิตสินค้าหรือบริการที่ได้มาตรฐานและความปลอดภัยตามความต้องการของลูกค้า หรือตามมาตรฐานการรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของสินค้าหรือบริการ

P แทน Product ได้แก่ ความสามารถในการผลิตสินค้าหรือบริการให้เปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย คำนึงกับราคาที่ถูกค่าและใช้วัตถุดิบและแรงงานที่มีอยู่ในชุมชนเป็นหลัก

R แทน Resource ได้แก่ ความสามารถในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น วัตถุดิบ แรงงาน และการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนตลอดจนการผลิตและจำหน่ายสินค้า/บริการ ที่ตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกชุมชน และลูกค้า โดยการพัฒนามาตรฐาน และสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้า

I แทน Image ได้แก่ การผลิตสินค้าหรือบริการที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของชุมชนซึ่งจะเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น วัตถุดิบในท้องถิ่น วัฒนธรรมประเพณีและการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อสินค้าหรือบริการที่ผลิตและจำหน่ายทั้งในด้านคุณภาพ ความปลอดภัย และความคุ้มค่าในการซื้อ

T แทน Technology ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีที่มีความทันสมัยในการผลิตสินค้าหรือบริการที่สะอาด ปลอดภัย และช่วยลดต้นทุนในการผลิต

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ตำบลโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ มีแนวทางการพัฒนาเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งอยู่ 2 ประเด็น คือ

1. ด้านการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ในตำบลโคกตะเคียน โดยพบว่า มี 2 แนวทาง คือ แนวทางการพัฒนาร่วมกับกลุ่มภายใน ได้แก่ การพัฒนาบุคลากรทั้งผู้นำและสมาชิกกลุ่ม ทั้งนี้เนื่องจาก หากผู้นำมีความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่ม มีการวางแผนเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยการสร้างองค์ความรู้จากการทบทวนการเปลี่ยนแปลงจากการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และแนวทางการพัฒนาร่วมกับกลุ่มภายนอก ได้แก่ การพัฒนาความรู้ ความสามารถในการผลิตผลิตภัณฑ์ และการบริหารจัดการ ประกอบด้วย การสร้างเครือข่ายกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยมีการสร้างองค์ความรู้เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่ม การมีอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทั้งนี้เนื่องจากการมีเครือข่ายชุมชน/ผู้ประกอบการ ที่มีการส่งต่อการผลิตหรือวัตถุดิบ ตลอดจนการมีเครือข่ายหน่วยงานในส่วนราชการที่สร้างองค์ความรู้และให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ และที่สำคัญคือการสร้างความมีส่วนร่วมและคืนประโยชน์ให้แก่ชุมชน โดยการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ทั้งคนในชุมชน วัด ศูนย์รวมชุมชน ตลอดจนโรงเรียน โดยการส่งมอบความรู้ มีการแจ้งหรือประกาศให้ทราบเกี่ยวกับความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์ให้ทุกคนในชุมชนได้รับรู้เท่ากัน สอดคล้องกับณัฐภาณี บัวดี และอดิเรก พันเขียว (2562) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลิตภัณฑ์จากกล้วยในอำเภอมะรุมะต จังหวัดตาก พบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจแปรรูปผลิตภัณฑ์จากกล้วย ในอำเภอมะรุมะต จังหวัดตาก เป็นแนวทางที่พัฒนาภายในกลุ่ม 2 แนวทาง และแนวทางที่พัฒนาร่วมกับภายนอก 2 แนวทาง โดยแนวทางที่พัฒนาภายใน ได้แก่ 1) การพัฒนาบุคลากร ทั้งผู้นำและสมาชิกกลุ่ม 2) การ

พัฒนาความรู้ความสามารถ ในด้านผลิตภัณฑ์ และการจัดการ การบริหารการเงิน แนวทางที่พัฒนาร่วมกับภายนอก ได้แก่ 1) การสร้างเครือข่าย และ 2) การสร้างมีส่วนร่วมและคืน ประโยชน์ นอกจากนี้ผู้นำ ยังเป็นบุคคลที่จะต้องขับเคลื่อนและ กำหนดทิศทางของกลุ่ม ประธานกลุ่มจะต้องมีวิสัยทัศน์ ศักยภาพ ความเป็นผู้นำของกลุ่มที่มีความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์ (2556) พบว่า การที่ผู้นำเป็นบุคคลที่ ขับเคลื่อนการประสานงานให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกับหน่วยงาน ภายนอกอื่นๆ การเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานนั้น เป็น แบบอย่างอันดีของการมีภาวะผู้นำในการบริหารจัดการ ซึ่งภาวะ ความเป็นผู้นำนั้นการบริหารที่ทำให้เกิดการเติบโตหรือส่งผลต่อ ความสำเร็จขององค์กรด้วย ทั้งนี้การมีผู้นำที่ดีจะส่งผลให้สมาชิก ได้ตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ ซึ่งจะทำให้สมาชิกมีการ ปรับตัวและเตรียมรับมือได้ทันทั่วทั้งที่ และการสังเคราะห์องค์ ความรู้ให้ทันสมัย มีการพัฒนาความรู้ให้สอดคล้องกับสภาพ ปัญหา และความต้องการ สำหรับการพัฒนาสมาชิก โดยการ ส่งเสริมสนับสนุนการอบรมเพื่อให้มีความรู้ในด้านการจัดทำ เกษตรอินทรีย์ และมีการสร้างขวัญและกำลังใจที่เหมาะสม และ สอดคล้องกับ อัจฉรา ไสบาล และ นิวัฒน์ มาศวรรณา (2557) กล่าวว่ากิจกรรมหรือการดำเนินงานที่สอดคล้องกับความต้องการ ของสมาชิกเพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้สมาชิกเข้าร่วมในการดำเนินงาน และควรเปิดโอกาสให้สมาชิกได้เข้าร่วมในการดำเนินงานมากขึ้น เพื่อให้สมาชิกเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจการ และเห็นถึง ความสำคัญในบทบาทหน้าที่ของตน

2. การสร้างรูปแบบกลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจ ชุมชนเกษตรอินทรีย์เพื่อนำไปสู่การสร้างเสริมความเข้มแข็ง โดยได้ กำหนดกลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ เพื่อนำไปสู่การสร้างเสริมความเข้มแข็งในรูปแบบของคำว่า “SPRIT” เป็นการผลิตสินค้าหรือบริการที่ได้มาตรฐานและความปลอดภัย ตามความต้องการของลูกค้า หรือตามมาตรฐานการรับรองจาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของสินค้าหรือบริการ ทั้งนี้ ต้องมี ความสามารถในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนทั้งภูมิปัญญา ท้องถิ่น วัตถุดิบ แรงงาน และการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน ตลอดจนการผลิตและจำหน่ายสินค้า/บริการ ที่ตอบสนองต่อ ความต้องการของสมาชิกชุมชน และลูกค้า โดยการพัฒนา มาตรฐาน และสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์เกษตร อินทรีย์ที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับ

การศึกษาของ ญัฐพล บัวเปลี่ยนสี ปรีดาพร อารักษ์สมบูรณ์ และ นิชิชิญา นราฐพนนท์ (2560) ที่เสนอกลยุทธ์การพัฒนา ศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน สำหรับวิสาหกิจชุมชน จังหวัดฉะเชิงเทรา ในรูปของ “SPRIT” โดย S แทน Standard และ Safety/ P แทน Product/ R แทน Resource/ I แทน Image และ T แทน Technolog

สรุป การวิจัยในครั้งนี้มีข้อค้นพบใหม่เกี่ยวกับการพัฒนา ความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ตำบลโคก ตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ โดยเริ่มจากการพัฒนา ศักยภาพบุคลากรทั้งผู้นำ และสมาชิก ให้มีความรู้ความสามารถ เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ การตลาด ตลอดจนการบริหารจัดการธุรกิจ และการสร้างเครือข่ายร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจ/ผู้ประกอบการ/ หน่วยงานราชการ เพื่อสนับสนุนองค์ความรู้ อุปกรณ์เทคโนโลยี วัตถุดิบ การส่งต่อการผลิต นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการสร้าง เครือข่ายร่วมกับชุมชนในพื้นที่เพื่อให้มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ ประโยชน์ และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคน วัด ศูนย์รวม ชุมชน และโรงเรียน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ ควรนำโอกาสจาก ปัจจัยเอื้อไปใช้ในการยกระดับวิสาหกิจชุมชนและปรับปรุงปัจจัย ที่เป็นอุปสรรคของวิสาหกิจชุมชนให้ลดน้อยลง เพื่อให้สอดคล้อง กับความต้องการของชุมชน

2. หน่วยงานภาครัฐควรหาแนวทางยกระดับและส่งเสริม ความสามารถในการแข่งขันให้แก่วิสาหกิจชุมชนตามอัตลักษณ์ ของทรัพยากร ผลิตภัณฑ์ ภูมิปัญญาและศักยภาพ เพื่อให้ สามารถพัฒนาและแข่งขันกับภาคธุรกิจได้อย่างยั่งยืน เช่นการ เพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์มีมูลค่าที่สูงขึ้น เป็นต้น

3. หน่วยงานภาครัฐทุกหน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานเกษตร สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานพาณิชย์ และสถาบันการศึกษา เป็นต้น ควรร่วมมือกันในการยกระดับศักยภาพวิสาหกิจชุมชน อย่างเชื่อมโยงบูรณาการทุกมิติ (Value Chain) เช่น การผลิต การแปรรูป การเพิ่มมูลค่า การสร้างการรับรู้ การตลาด เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ในรูปแบบ
วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action
Research: PAR) โดยให้สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทุกกลุ่ม

และคนในชุมชน ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน
ร่วมในขั้นตอนของการดำเนินการวิจัย เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน
เรียนรู้ และสะท้อนถึงความร่วมมือของชุมชนในการพัฒนา
วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ และปัญหาด้านต่างๆ ของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- [1] กรมการพัฒนาชุมชน. (2560). *แผนยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ : กองแผนงาน กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- [2] กษมาพร พวงประยงค์ และนพพร จันทรนำชู. (2556). แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์ จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 5, 108-120.
- [3] ณัฐพล บัวเปลี่ยนสี ปรีดาพร อารักษ์สมบูรณ์ และนิชชีชญา นราฐปนนท์. (2560). การพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์*, 1(1), 43-50.
- [4] ณัฐภาณี บัวดี และอดิเรก พันเขียว. (2562). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลิตภัณฑ์จากกล้วย ในอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก. *วารสารศรีวันาลัยวิจัย*, 9, 15-24.
- [5] ทวีศักดิ์ นพเกสร. (2548). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ : ชมรมพยาบาลชุมชนแห่งประเทศไทย.
- [6] ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และ อุทิศ สังข์รัตน์. (2556). *แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา*. รายงานวิจัย. ภาควิชาสารพัดศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- [7] ธนัญชนก หิไทยเจริญ. (2566). การพัฒนาความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ยั่งยืน. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 10, 276-292.
- [8] อนุวัฒน์ คงสว่าง. (2562). *ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารของจังหวัดสระบุรี*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- [9] อัจฉรา ไสบาล และ นิวัฒน์ มาศวรรณ. (2557). การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาโรงสีชุมชนครบวงจรตำบลไค้คำ อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ. *แก่นเกษตร*, 42 (พิเศษ), 548-554.